

i llibres

boca-orella

BRUNO ORO (ACTOR)

«M'ha agradat molt *Brasil*, de John Updike (Tusquets). Em va semblar una història d'amor molt rodona, salvatge i poc convencional».

Més enllà de la literatura juvenil ► Noves tendències

Pàgines 60 i 61 ►►►

Apte per a tots els públics

El fenomen d'«El nen amb el pijama de ratlles» confirma l'èxit d'una literatura que dinamita les fronteres de l'edat i que agrada tant al públic jove com a l'adult

ANNA ABELLA [aabella@elperiodico.com]

Res millor que el boca-orella per fer que un llibre interressi al lector. ¿Com es pot aconseguir? No hi ha fórmules, trobar-les seria com tenir el secret de la pedra filosofal. No obstant, l'èxit d'*El nen amb el pijama de ratlles*, una mirada infantil sobre l'Holocaust, de l'irlandès John Boyne (Dublín, 1971), corrobora la infalibilitat d'un fenomen que no és nou, el del llibre que trenca les fronteres de l'edat, i mostra un consumidor al qual no li fa vergonya llegir *Harry Potter* al metro i que en el sector es comença a conèixer com a *young adult*.

Les xifres canten. *El nen amb el pijama de ratlles* (Empúries / Salamandra) ja és un *long-seller*. Traduit a 35 idiomes, se n'han venut tres milions d'exemplars al món, entre els quals 1 milió i mig són en castellà i 100.000, en català. Després d'estar 55 setmanes en el rànquing de ficció d'aquest diari torna al podi. L'adaptació cinematogràfica que aquests dies es veurà al Festival de Sant Sebastià l'ha fet tornar al número 1 a Irlanda, on suma 67 setmanes, i apareix novament entre els més venuts del Regne Unit, informa **Begoña Arce**. És lectura recomanada en instituts i ha rebut dos Irish Book Awards, el premi de la revista *Qué leer* 2007 i el premi Protagonista Jove 2007, elegit per joves d'entre una selecció prèvia.

FINAL D'IMPACTE // ¿Quines són les claus d'aquest sorprenent èxit? Boyne l'atribueix a la seva forma d'explicar l'Holocaust, «d'una manera nova i insòlita», que fa sentir afecte pels dos nois, Bruno, fill d'un líder nazi, i Shmuel, que porta un pijama de ratlles, però també al final, «tan inesperat com esfereïdor, que porta el lector a voler donar el llibre a amics i família per parlar-ne». «És el que tota bona literatura hauria de provocar», afegeix. Coincideixen

amb ell Sigrid Kraus, directora editorial de Salamandra «és una història que emociona en la justa mesura i amb un final magnífic» i Eugènia Broggi, editora d'Empúries «és una bona combinació de l'elecció del tema de l'Holocaust i del final sorprenent i el clímax emocional fort». Laia Ventura, coordinadora del premi Protagonista Jove de la Biblioteca Ernest Lluch de Vilassar de Mar, ho corrobora. «A part del *Diari d'Anna Frank*, per a molts joves és el seu primer contacte amb la segona guerra mundial i els interessa el dilema de

Hi ha llibres que es presten a ser debatuts en el si de la família, els llegeixen els avis, els pares i els fills

l'amistat i els sorprèn la duresa del final».

Les fronteres d'edat es difuminen. «S'ha d'aclarir que aquest llibre no és només per a adults; també el poden llegir, i seria recomanable que ho fessin, nens a partir dels tretze anys», diu la contraportada de l'edició castellana del *pijama*. Encara que Boyne el va escriure per a joves, a Irlanda es va llançar amb una nota similar. Al Regne Unit es va publicar una edició juvenil i una altra per a adults. A Alemanya es va llançar per a adults però va ser nominat per al premi Alemany de Literatura Juvenil. En canvi, a França va sortir com a juvenil i se n'ha venut només 50.000 exemplars. Segons Ricard Ruiz Garzón, periodista i crític literari, «un element clau del llibre és que el protagonista és un nen o un adolescent enfrontat a temes adults, de manera que l'autor fa un esforç per no donar coses per sobreenteses. El llenguatge resulta molt assequible per a tots els públics». Es tren-

quen les fronteres, és l'anomenat *cross-over*, en què caben títols recents amb moltes similituds amb el *pijama*: *El curiós incident del gos a mitjanit*, de Mark Haddon (La Magrana / Salamandra) -premi Protagonista Jove 2005-, o *La lladre de llibres*, de Markus Zusak (La Campana / Lumen). Són supervendes destinats a adults, traduïts a més de 20 idiomes, de tema realista, amb protagonistes joves capaços d'emoionar, els autors han escrit per als joves i en alguns països s'han publicat en doble edició.

En aquesta línia de trencar barres hi ha la col·lecció *Las tres edades* de Siruela, per a lectors d'entre 8 i 88 anys, que inclou *El mundo de Sofia*, de Jostein Gaarder, i la trilogia fantàstica de Cornelia Funke *Mundo de tinta*. La directora d'aquesta col·lecció, Michi Strausfeld, explica que són llibres «que es presten a ser debatuts en el si de la família» ja que els llegeixen els avis, els pares i els fills i això propicia el boca-orella.

DOBLE EDICIÓ // Per Strausfeld, el fet de fer doble edició respon a un punt de vista comercial: «Poses el llibre en dues taules de novetats diferents i et dirigeixes a dos públics». Això n'augmenta la difusió. Una opinió que comparteix Marta Vilagut, editora de Destino Infantil i Juvenil i presidenta del Consell Català del Llibre (que concedeix el premi Protagonista Jove), que afegeix que «moltes editorials d'adult juguen la carta juvenil». Sovint un llibre juvenil acaba en una col·lecció d'adults. Així passa amb *Marina*, que Carlos Ruiz Zafón va escriure abans de *L'ombra del vent* (un *best-seller* apte per a tots els públics), i que ara Planeta reedita en tapa dura i sense indicar que, com explica l'autor en el pròleg, va decidir que seria la seva última novel·la per a joves. Si un escriptor de trajectòria juvenil publica per a adults, els que l'han llegit abans el seguiran. I molts autors consagrats es pas-

A LA GRAN PANTALLA ► El Festival de Sant Sebastià presentarà aquesta setmana fora de concurs la versió de Mark Herman d'*El nen amb el pijama de ratlles*, que arribarà als cines el 26 de setembre.

sen al juvenil perquè és un bon negoci: els pares el coneixen i el compren als fills; a això s'hi ha de sumar que pot ser recomanat als col·legis (com el *pijama*), cosa que augmenta les vendes i atrapa lectors de cara al futur.

Broggi apunta que «la literatura juvenil de tota la vida ha estat ben rebuda pel públic adult; un exemple mal vist que un adult llegís una obra juvenil, ara existeix el que se'n comença a dir *young adult*, un públic sense complexos. Per Ruiz Garzón, «aquest fenomen *adultolescent* prestigia que els adults llegeixin sense prejudicis el que els agrada, encara que sigui el que els va agradar de jo-

ves. Es recorre al còmic i al cine bévent sovint del *revival*».

«El *fantasy* i la novel·la gràfica estan traspasant aquestes fronteres», diu Marta Muntada, d'Edebé. Són els altres grans gèneres que fomenten el *young adult*. Hi ha els exemples de Tolkien, Ende o C.S. Lewis i els seus hereus: de *Harry Potter* (Empúries / Salamandra), que als EUA té doble edició, a Philip Pullman i *La matèria obscura* (Empúries / Ediciones B), Laura Gallego i les *Memòries d'Ithun* (Cruïlla / SM), o Maitte Carranza i *La guerra de las brujas* (Edebé).

Molts autors, com Pullman, que no estan d'acord a posar edat als llibres, han reobert aquest debat, recorda Muntada. Així, com diu Silvia Querini, editora de Lumen, «llegir no és qüestió d'edat sinó de maduresa. L'important és arribar al plaer de llegir».